

Virtualno vstajništvo

Da se vsaka revolucija najprej začne doma, je mantra, ki v dobi interneta dobiva mnogotere (nove) pomenke tudi pri premišljevanju o vstajništvu. Prek igre performativnih pomenov besede virtualno lahko govorimo najprej o uporabi konvencionalnih družbenih omrežij, s katerimi se pospešujejo procesi politične participacije, nato o hektivističnih procesih prilaščanja skupnega, obenem se implicira fizična pojavnost vstajnikov na javnih mestih, ki predstavljajo deluzovsko virtualno kot neaktualizirane potencialnosti, ter navsezadnje tudi virtualnost kakršnihkoli uspehov pri predruženju družbenopolitične realnosti. Kakšno mesto imajo torej uporabe interneta/virtualnega znotraj vstajniških gibanj?

Že skoraj nepregledna množica variirajočih odzivov plebsa na spletnih omrežjih (je) priča(la) o neenotnosti tako protestnikov kot tudi tako imenovanega naroda, čemur v politično-filozofskem terminu pravimo multituda. Toda niti koncept multitudine nima enoznačnega moralnega podtona znotraj raznolikega nabora paradigmatičnih šol, ki ga ponuja akademija. Pripadniki nekaterih smeri politične filozofije in teorije ga razumejo oz. bolje rečeno konstruirajo kot psovko (pred očmi se nam zarisujejo predvsem liberalni kontraktualisti in njihovi priležniki, ki jim lahko sledimo do današnjih pravnih pozitivistov in procesualistov), spet drugi kot subjekt prihajajoče revolucije (z začetki pri Spinozi in nedavni postkomunistični predelavi Negrija in Hardta). Multituda, ki jo to pot razumemo kot [nemoralno ovrednoten] družbeni pojav množstva različnih mnenj, želja in afektov, se je pred letom dni tudi po slovenskih ulicah klatila brez enoznačnih zahtev in kolektivno usklajenih mnenj. Kakorkoli, multituda, kot jo razumemo na tem mestu, ne pomeni množstva užitkov, ki obstojijo sami zase na neki mikroravni in tako apriori tvorijo revolucionarno matrico prihajajočega sveta. Multitudo razumemo kot udejanjeno možnost spektakularizacije mnogoterosti. Povedano drugače, multituda v obliki protestirajoče množice v območje vidnosti postavi performativnost v vsem svojem sijaju. Tretja artikulacija se glasi: multituda kot eksces množstva s pojavitvijo v javnem ontološko utemeljuje mnogoterost, kontingenco in odprtost znotraj družbeno-političnega. Multituda kot eksces množstva tako nastopa kot trajno nelagodje parlamentarne demokracije in

njenega institucionalnega ustroja kot tudi aktualizirano poststrukturalistično razumevanje sveta kot radikalno kontingentnega. Spektakularizacija multitudine, to je njen pompozni vstop v sfero javnega, kaže na arbitrarnost binarnih delitev v družbi (javno/zasebno, levo/desno, kapitalizem/socializem, moško/žensko ...) in njihov razpad, na arbitrarnost konceptov (pravna država, demokracija, pravičnost ...) ter na nereduktibilnost multiplicitete mnenj v družbi na univerzalno identiteto.

V isti sapi, ko omenjamo spektakularizacijo multitudine, moramo odmeriti tudi prvi paradoks, ob katerega se zaleti. Multituda je nemudoma ujeta v diskurzivne prakse, ki so se začrtale skozi vznik vstajniškega momenta v tukajšnji družbi. Diskurzivno umeščanje vstajniškega gibanja bi na abstraktni ravni lahko postavili znotraj treh grobih sklopov družbeno-politične naracije, brez katerih sama ne bi mogla obstajati. Prvič znotraj medijskega diskurza, drugič skozi diskurz političnih elit in nazadnje v mnogoteri diskurz (vstajniške) multitudine.

V medijskem diskurzu, ki se je v številnih pogledih pokril z diskurzom političnih elit, smo lahko opazovali na eni strani, pozitivno moralno ovrednotenje prakticiranja demokratične pravice ljudstva, po drugi strani pa negativno moralno ovrednotenega nasilja in odsotnosti jasno artikuliranih zahtev. Zakon ulice se je v medijskem diskurzu pojavljal kot skrajna grožnja, ki se je izražala kot prekoračena zunanja meja predstaviške demokracije. S tega toposa se zdi, kot da so mediji in politične elite v Sloveniji zapečatili usodo vstajniške multitudine in jo postavili pred navidezno izbiro: pasti mora odločitev – programska civilna družba na podlagi liberalne konstitucije (kot konstrukt socialne države, kjer se vlada med ekonomsko in pravno sfero) ali nereduktibilna pluralnost zahtev multitudine, ki se ogne tako državi kot trgu in znotraj katere se locira relativna avtonomna produkcija subjekta! Paradoksalna povezanost spektakularizacije multitudine (kot diskurza neartikuliranih zahtev) in hkratne medijske zahteve po imobilizaciji vstajniškega diskurza izkazuje shizofren odnos med zgoraj naštetimi diskurzi, ki so ujeti v kompleksno prepletenost poznih kapitalističnih družb, prežetih s pravno kodificiranimi civilnimi pravicami.

Slovenska vstajniška multituda, ki je svoj izraz iskala prek zbiranja (protestiranja, kulturnega udejstvovanja, nasilja itd.) na ulicah in trgih, je svoje komunikacijske kanale locirala tudi (in predvsem) na internetnih socialnih omrežjih, najočitneje na Facebooku in Twitterju. Ti relativno na novo nastali tehnološki izumi več kot očitno vplivajo na procese političnega aktivizma. Earl in Kimport (2011) identificirata dve paradigmatiki šoli, ki proučujeta vpliv IKT na aktivistične procese. Prvič, t. i. *supersize* modele aktivizma, ki uporabo IKT povezujejo predvsem s povečanjem velikosti, hitrosti in dosega aktivizma, pri čemer pa se naj ne bi spreminjal proces, ki omogoča organizacijo in participacijo. IKT je torej pogoj za hitro, poceni in neposredno komunicirano organizacijo gibanj, kar posledično omogoča povečanje participacije (ibid., 24–27). Drugemu sklopu razumevanj uporabe IKT avtorici dodeljujeta ime teorije 2.0, kjer avtorji opozarjajo na vplive internetnih tehnologij na sam proces organizacije in/ali participacije znotraj gibanj. Inovativna uporaba novih spletnih tehnologij naj bi odpravljala potrebo po centraliziranem vodstvu gibanj, zmanjšala naj bi se tudi pomembnost (oz. vzniknila naj bi odsotnost) formalne organizacije družbenega gibanja; Bennet in Fielding (1999) slednje pojmujejo s konceptom *flash* aktivizma – ni potrebe po stalnem članstvu, mobilizacija je izjemno hitra in poceni, aktivist lahko postane tako rekoč vsakdo, participacija ni zaznamovana z osebno (individualno) povezavo z dotičnim gibanjem; na kratko, govor je o hektivizmu.

V kontekstu zgoraj omenjenih teorij 2.0 ima posebno mesto koncept tehnoloških možnosti, ki je v svojem prvotnem pomenu tip ali lastnost dejanja, ki ga omogoča tehnologija skozi svoj ustroj. Earl in Kimport pa konceptu dodajata komparativno razsežnost, s tem ko ga definicijsko razširita na dejanja in uporabe, ki neko tehnologijo naredijo kvalitativno lažjo ali mogočo, ko jo primerja-

¹ Ko ljudje rokujemo s stroji, se od nas ne zahtevajo nikakršne intelektualne veščine, temveč zgolj upoštevanje vnaprej določenih mehanskih pravil. Če ta pravila kršimo, smo izključeni iz sistema (zavrnjen dostop). Lazzarato kot primer navede kreditno kartico in posledično neizogibno predindividualno strojno vpetost v ekonomijo dolga, sami pa na tem mestu predlagamo razširitev tega koncepta na rokovanje z računalniki.

mo s predhodnimi podobnimi tehnologijami. Poseben poudarek avtorici pripisujeta kompleksnosti internetne tehnologije (strojna oprema, programska oprema in protokoli) ter načinom, kako jih ljudje uporabljajo, tj. kako ljudje vplivajo na realizacijo tehnoloških možnosti. Tovrstna definicija tehnoloških možnosti in potencialnosti njenih realizacij zavzame materialne vidike tehnologije, ne da bi jim dovoljevala determiniranje človekovega vedenja ali družbenih izidov (ibid., 32–35).

Zanimiv pristop proučevanja tehnologije lahko izpeljujemo tudi iz Deleuzovega razumevanja koncepta virtualnega, ki ni nasprotno realnemu, temveč aktualnemu (Deleuze, 2011). Aplikacija Deleuzovega virtualnega na tehnologijo se kaže kot razumevanje objekta (v našem primeru tehnologije) kot skupa potencialnosti, ki niso materializirane, vendar se skozi človeško apropiacijo lahko aktualizirajo in v neki izpeljani instanci politično aplicirajo. Tovrstna intervencija v odnos tehnologija–družba torej posega v sam ontološki in epistemološki status objekta ter ‘preprost’ družbeni konstruktivizem prestavlja na področje kompleksnega radikalnega konstruktivizma, ki v svojo analizo vključuje tudi performativno naravo tehnologij. Operativni pojem tehnoloških možnosti v smislu politične analize lahko dopolnimo z Deleuzovim konceptom virtualnega in tako dobimo filozofski skup, s katerim bomo skušali razložiti hektivizem na primeru dinamične konstelacije hektivističnega gibanja Anonymous.

V nasprotju s konvencionalno uporabo socialnih omrežij tipa Facebook in Twitter (oz. poljubnega socialnega omrežja, ki ne temelji na anonimnosti uporabnikov), hektivizem nastopa kot marginalen pojav tako v splošni uporabi medmrežja kot tudi znotraj vstajniških gibanj. Preden pa vkorakamo v analizo hektivizma, se za trenutek zadržimo pri politično-teoretski obdelavi socialnih omrežij tipa Facebook, ki se jim pripisuje pomembno mesto pri organizaciji in agitaciji za (slovenske) vstaje. Prav na primeru zadnjega lahko opazujemo propad dihotomije javno-zasebno, tako na individualni ravni varnosti in vidljivosti kot tudi v sferi družbene reprodukcije, kjer javna oblast izgublja svoj primat nasproti zasebnim akterjem trga. Govorimo o zbiranju informacij prek tehnik manipulacije s subjekti, manipulacije teh informacij za iztržek (oglaševalskih) dobičkov, medtem ko na drugi strani teče množična produkcija subjektivitet, ki se nenehno prilagajajo novim vedenjskim vzorcem, ki jih diktira programirana uporaba omenjenih socialnih omrežij. Povedano s Foucaultom, gre na eni strani za disciplinirajoče tehnike (podjetniških/kapitalističnih) subjektifikacij na eni strani ter biopolitičnih normalizacij na drugi. Še več, velika večina populacij je vpetih v dvojne procese subjektivizacij v poznokapitalističnem sistemu, kot to ugotavlja Lazzarato (2012: 158–160); prvič družbenemu podrejanju, to je sledenju družbenih norm, ‘moral’, zakonov ter drugič strojnemu podjarmljanju, to je molekularnemu primežu, kjer subjekti zgolj delujemo, namesto da bi razmišljali¹.

Kakorkoli, na podlagi branja Deleuza in koncepta tehnoloških možnosti ter s subverzijo in ciničnim obratom Viriliovega (2007) koncepta integralne napake bi lahko internetni aktivizem opredelili kot inherentno lastnost digitalnih tehnologij, ki uzurpira njihovo konvencionalno uporabo (v našem primeru komunikacijske možnosti, ki jih ponujajo socialna omrežja). IKT in internet nista prinesla samo večje učinkovitosti pri ustvarjanju dobička ter večjih in hitrejših možnosti komunikacije in deljenja informacij kot podpornega sistema protestom v fizičnem svetu, temveč sta odprla tudi prostor za aktivne oblike politične participacije v samem kiberprostoru. Potencirala sta prisotnost in možnosti delovanja hektivizma, ki je s pomočjo informacijske tehnologije lahko oniprisoten. Na primeru gibanja Anonymous (ki še zdaleč ni osamljen primer internetnega aktivizma, je pa zato spektakelsko najvidnejši) lahko v zadnjih letih opazu-

jemo 'nov' način prilaščanja in graditve interneta kot skupnega. Gibanje, ki gradi na konceptih anonimnosti, lulz², decentraliziranosti (Coleman, 2012) in izrabe tehnoloških možnosti, ponuja nove politične *akcije* (nasproti artikulaciji). Inovativne uporabe digitalnih tehnologij (*doxing*³, *DDoS*⁴ ter razvoj programske opreme za skupinske virtualne napade *Low Orbit Ion Cannon*, izumljanje in uporaba programske opreme za anonimnost *Tor*, *vnp*, *freenet* in *i2p*) z namenom obrambe/zaščite in ofenzive pred kazenskim pregonom lahko razumemo kot relativizirano možnost za predrugačenje dominantnih družbenopolitičnih konstrukcij. Tovrstno reappropriacijo in hkrati tudi graditev skupnega v socioekonomskem pomenu (jezik, afekti, vednosti, kode, informacije ...) sta teoretsko opredelila že Negri in Hardt (2009). Medmrežje lahko na takšen način konceptualiziramo kot dodano dimenzijo realnosti, ki na nikakršen način ni avtonomno v svojem delovanju.

Na tem mestu lahko načrtamo kratko genezo globalnega gibanja Anonymous, ki se v jedrnatih oblikah glasi: od prve faze čistih kulturnih oblik politično nestrukturirane 'nezavedne' subverzije trollovskih a-kultur⁵ (performacije družbeno-kulturnih praks) prek druge faze polstrukturirane destruktivne subverzije progresivne faze (puritanska veja) do zadnjih faz strukturiranega političnega upora z lastno moralno in ideološko agendo (*moral fags*). Ob tem moramo povedati, da tovrstni moralno iniciiran aktivizem zadnjih faz razvoja kolektiva Anonymous do neke mere še vedno sledi podstatu samoustvarjene avtonomije a-kulture, tj. etosu (destruktivnega) cinizma in satirizacije dominantnih oblik političnega, družbenega in kulturnega. Moralna agenda Anonymous izhaja iz tovrstnih desubjektivacijskih linij a-kultur, saj prvotni (in glavni) motiv za politično organizacijo njihovega aktivizma ostaja cenzura tako svobode govora kot uporabe interneta (kot habitata kolektiva).

Virtualno vstajništvo, ki se v niz vstajništva tudi pri nas vključuje s spektakularizirano akcijo proti mednarodnemu sporazumu ACTA, ponuja pomemben uvid v problemska sklopa lokalnega in globalnega v odnosu vstajništvo–institucionalizirana oblast ter medijske reprezentacije vstaj. Kolektiv Anonymous je nekaj časa precej aktivno deloval tudi v okviru slovenske fantomske celice, katere delovanje lahko uvrstimo v pozno fazo geneze gibanja Anonymous, tj. v fazo, kjer deležniki uporabljajo simboliko kolektiva Anonymous, medtem ko sami interpretirajo mandat gibanja in tako tudi usmerjajo svoje politične aktivnosti. Akcije so se osredinile predvsem okoli operacije Petarda, ki se je izvajala v kontekstu globalne operacije Anti-ACTA. Deležniki slovenskega gibanja Anonymous so izvedli številne DDoS napade na spletni strani političnih strank in njihovih podmladkov (SDS, SDM, PS, SD), Zvezo potrošnikov Slovenije, SAZAS, občino Ljutomer, NLB, vladne strani, razkrili so seznam državnih uradnikov, ki skrbijo za podeljevanje certifikata SI GOV-CA, razkrili premoženje RKC, blokirali so dostop do spletne strani ribiškega katastra kmetijskega ministrstva (Belovič, 2012; K. Š., 2012; Ni. Č., 2012). Operacija Petarda se je končala s kulminacijo v protestu 17. februarja 2012 v Ljubljani proti mednarodnemu sporazumu ACTA. Čeprav so

² Lulz je množinska izpeljanka kratice lol (*laugh out loud*), ki se je v nekaterih a-kulturah ustalila kot hkraten razlog in vzrok za množico različnih početij (hekanje, trollanje, medsebojno žaljenje itd.). Na kratko, lulz pomeni norčav odnos do življenja sploh.

³ Doxing je proces (s pomočjo hektističnih prijemov) pridobivanja in javne objave informacij o posameznikih ali podjetjih.

⁴ Napad DoS je dejanje (ali niz dejanj), ki tarčo napada (tehnološko napravo nekega subjekta) preobremenijo s komunikacijskimi zahtevki do te mere, da se napadena naprava ne more več odzivati z normalno (pričakovano) hitrostjo. Rezultat tovrstnih napadov je bodisi upočasnjevanje bodisi začasna zrušitev internetnih strežnikov. Napad lahko sproži eden ali več gostiteljev, pri čemer se je uveljavil splošni konsenz, da se napad s strani več gostiteljev hkrati poimenuje DDoS (*distributed denial of service*) (Abliz, 2011: 3–4).

⁵ A-kultura je termin, ki ga Auerbach (2012) uporablja za poimenovanje družbenih omrežij tipa 4chan, ki temeljijo na anonimnosti. A-kultura temelji predvsem na satiriziranem preziru vsega dominantno družbenega (tako splošnega kot posamičnega), ki se lahko manifestira znotaj a-kultur (produkcijski skupnostnih praks) ali pa tudi navzven (pojav trollanja z destruktivnimi posledicami za okolico).

⁶ »Zabolelo me je oziroma vznemirilo me je, ker so menda študentke prava demonstrirale proti odločitvi ustavnega sodišča. In predsednika, seveda. Pazite! Študenti prava zahtevajo na ulici, naj ustavno sodišče odloči drugače. To pa je nevarna pot. Če se študenti prava vzgajajo v tej miselnosti, potem se nam napovedujejo slabi časi.« (Ernest Petrič, predsednik Ustavnega sodišča Republike Slovenije, V *Dnevniku izbor*, 2012)

vsi ti dogodki predhodili slovensko vstajniško gibanje, pa se, vsaj v retrospektivi, kažejo kot nadaljevanje boja proti biopolitičnemu primežu globaliziranih neoliberalnih politik, ki so se spektakelsko začeli z gibanjem *Occupy* in se nadaljujejo do današnjih družbeno-političnih vstajniških bojev. Morda je slovenska sekcija gibanja Anonymous dosegla bore malo, je pa z izborom svojih tarč, kot so ribiški kataster, občina Ljutomer in SDM, uspešno odigrala vlogo dežurnega cinika, ki uteleša etos globalnega gibanja Anonymous.

Osmišljanje gibanja Anonymous lahko začnemo utemeljevati skozi polnopravno foucaultovsko vprašanje – zakaj se znotraj hektivističnega upora poznejših faz geneze gibanja Anonymous pojavi prav želja (če ne drugače vsaj kot filtrirano sporočilo znotraj spektakulariziranega medijskega diskurza) po problematizaciji svobode govora in boja proti cenzuri? Na eni strani se lahko ozremo proti hegemonskim legalističnim diskurzom (človekovih pravic), ki (deklarativno) prevzemajo instrumentalno vlogo dominacije v času neoliberalnega vladovanja, medtem ko se na drugi strani lahko opiramo na konceptualizaciji interneta kot *prostora* neke dotične svobode (*'interstitial' space* v Žižkovem jeziku (Žižek, 2010: 261–9)) in interneta kot Deleuzovega virtualnega. Skozi prizmo gibanja Anonymous se kiberprostor zarisuje kot politični prostor, kjer se odpira možnost boja za apropiacijo še nepolitiziranega prostora – internet lahko razumemo kot ovojnico, kot pogoj možnosti za vzpostavitev prostora boja, kjer so pravila boja še ne(popolnoma) kodificirana. Znotraj dane tehnološke infrastrukture se kažeta dva načina bivanja: prvi, institucionaliziran formalni del kot internetno vladovanje s strani mrež zasebnih akterjev trga, državnih institucij in multilateralnih mednarodnih pogodb (ACTA) ter drugi, neformalni del interneta kot odprtokodni sistem dezorganizacije, kjer se zarisuje prostor ustvarjanja skupnega. Relativizirana avtonomija želje je prvič locirana v samem subjektu in drugič v nezmožni polnosti kateregakoli človeško ustvarjenega sistema. S tega stališča se boj proti cenzuri svobode govora lahko razkrije tudi kot boj proti redukciji množstva mnenj (neartikuliranih imobiliziranih zahtev vstajniške multitudine), ki se razliva skozi okupacije tako virtualnih kot fizičnih prostorov.

Prvi problemski sklop, ki vznikne skozi virtualni vstajniški moment gibanja Anonymous, je torej vprašanje prava. Zakaj nihče ne presprašuje pravne države kot koncepta? Še več, na vstajah v Sloveniji smo videli veliko transparentov s pozivi k več pravne države (oz. invokacije k 'resnični' pravni državi), pri čemer lahko namignemo, da že živimo liberalno idejo pravne države – živimo skozi zakon, smo vanj subjektivirani prek nešteto izpolnjevanj obrazcev, postavljanja v vrste sodišč, delovnih (ne)razmerij itd. Ali niso človekove pravice branik (neo)liberalne ideologije lastnine, ki nas sili v dolžniško razmerje? Ali nismo potemtakem subjektivirani v subjekte dolga in individualizma, ki preprečujejo solidarnostne in skupnostne projekte zunaj vstajniških realnosti, ki so zgolj hipni momenti aktualizirane in spektakularizirane kolektivne agonije?

Opravimo kratek ekskurz v december 2012, ko Ustavno sodišče Republike Slovenije odloči, da zadrži referendum o slabi banki in slovenskem državnem holdingu, sindikati umaknejo zahtevo za razpis referendum o proračunu. Institucionalizacija hegemonskega diskurza je bila več kot očitno uspešna in učinkovita. Hegemonski diskurz vlada tudi med protestniki na ulicah. Veliko je transparentov, ki zahtevajo bodisi več pravne države, pravo pravno državo ali zgolj resnično uveljavitev pravne države. Hegemonski diskurz postavlja zakon mišljenja; brez pravne države ni države, vlada anarhija oz. zakon ulice. »Pravna država se ne ustvarja na ulici!« se sliši krik z njenega prestola⁶. Kljub vsemu zapoved mišljenja, ki jo predpisuje hegemonski diskurz, ni totalna. Produkcija subjektivitet ne teče zgolj po liniji afirmacije Zakona diskurza, temveč

se cepi tudi v proizvodnjo raznolikih nadomestnih identitet in želja, ki niso vnaprej vprežene v vajeti Zakona. Opozorimo, te nedvomno izhajajo iz Zakona samega, vendar so kot nemisljive znotraj družbenega (kulturnega) obenem izrinjene iz dominantne kulture.

Boj proti pravni državi pomeni tudi boj proti hegemonski ureditvi neoliberalne ekonomije in hegemonskega diskurza predstaviške demokracije, vsaj če si pogledamo prakse vrhovnega sodišča ZDA, kjer na račun drobtinic širjenja civilnih pravic (npr. istospolno usmerjenih) potihoma in brez medijskega spektakla prosperirajo zasebni gospodarski subjekti. Poglejmo si odločitve US RS, ki prepovedujejo ljudske referendumne na podlagi hegemonске neoliberalne logike in ne nazadnje, pogledjmo si sam ustroj prava EU, kjer odločitve sodišča evropskih skupnosti, katerega pristojnost je v glavnem interpretacija evropske zakonodaje (i. e. ekonomskih zadev), pretehtajo nacionalne ustave držav članic. Dinamična konceptualizacija demokracije ne opozarja zgolj na sebi inherentne destruktivne posledice (zakon ulice), temveč tudi na inherentne avtodestruktivne elemente predstaviške demokracije s svojimi liberalnimi institucijami, ki temeljijo na legitimizaciji ekspertiz pravnega pozitivizma in fetišizacije pravne države. Pravna država in, če želite pravo samo, nikakor ni avtonomno področje. Vpeto je med druga področja življenja, kot so institucionalna politika, civilna družba, ekonomija itd., in prav skozi zadnje je vpeto v asimetričen odnos moči, ki vlada v vseh kapitalističnih družbah. Da le ne bi ponovilo napak Weimarske republike na eni strani in pasti Radbruchove formule na drugi ... Namreč, ali ne bi bilo sklicevanje na pravičnost prav tako absurdno kot sklicevanje na procesualnost pravne države, če oba pojma ležita znotraj iste mašinerije dikurzivne produkcije družbenega pomena?

Kolektiv Anonymous sicer ne nastopa aktivno proti legalnemu okviru liberalne države. Kar ponudi Anonymous, je simbolno rušenje legalističnega okvira, ki presega nacionalno državo, tj. globalni legalni sistem regulacije interneta in njemu inherentnega prostega pretoka informacij (in širše mnogoterih diskurzov). Ta boj se je jasno izvajal skozi akcije, osredinjene okoli globalnega boja proti mednarodnemu sporazumu ACTA. Anonymous, ker v določeni meri pomeni eksces, simbolno preizprašuje tudi nepredstavljivo – ideal demokratičnega pravnega okvira (pravne države). Na drugi strani pa se gibanje Anonymous ogiba problemu reprezentacije, saj ne deluje znotraj moralnega aparata države ali fizičnega prostora družbenih gibanj. Prav nasprotno, znotraj kiberprostor kot svojega prostora bivanja politična reprezentacija ne pomeni nikakršne ovire za njihovo obliko hektivizma, ki temelji na anonimnosti, ki si jo s posedovanjem tehnološkega *savoir-faire* lahko tudi adekvatno zagotavljajo. Še več, ogibajo se celo dosegu kulturnih študij identitet, saj v zavetju tehnološkega ustroja svojega habitata ne potrebujejo več klasične nocije identitete, temveč se izživljajo v vsej barvitosti koncepta performativnosti. Ne glede na to, kako površinsko razpršene in paradokсне so videti aktivnosti gibanja Anonymous, so nedvomno potrkale na vrata globoke demistifikacije političnega *statusa quo*, ne da bi v zameno postavljale kakršnekoli utopistične vizije ali metastrateške načrte.

Razsrediščeno gibanje Anonymous odpira tudi temo diagonalnega reza skozi dihotomijo javno-zasebno kot ene glavnih potez novih (virtualnih) družbenih gibanj. Pričujoče branje kolektiv Anonymous obravnava kot hibridni stvar postmoderne na primeru tehnološke strukture. Politično-filozofska aplikacija zgornje trditve se artikulira v nizu naslednjih izjav: Ni ekonomskega boja brez kulturnega boja. Ni identitarnega boja brez legalističnega boja. Ni postmodernega boja brez kontradikcij, ki se ne razrešujejo niti v najčistejši obliki dialektike. V tovrstnem poststrukturalističnem okviru se odpira možnost odprtega branja novih oblik vstajništva, v katere lahko vključimo alterglobalistična gibanja vse od zapatistov, prek Seattla do gibanja Occupy, ki jih združuje alterglobalen (na)boj, ki se odmika od dominantnega neoliberalnega modela upravljanja družb.

Ne nazadnje Anonymous zarisuje odtenke družbene brezbržnosti in ciničnosti, ki s svojimi včasih naravnost absurdnimi akcijami orisujejo tradicijo družbenega in političnega uporništva (situacionizem, dadaizem, popart itd.), ki temelji v množtvu shizofrenih oscilacij in družbi postavlja ogledalo. Deležnik gibanja Anonymous, ki z lahkoto koketira s četrto stoletja starim konceptom kiborga Donne Haraway, se kaže kot shizofreni subjekt postmoderne *par excellence*: »Kiborg je trdno zavezan parcialnosti, ironiji, intimnosti in sprevrženosti. Je opozicijski, utopičen in povsem brez nedolžnosti. Nič več razpet med polaritetami javnega in zasebnega.« (Haraway, 1999: 244) Živimo v dobi shizofrenega subjekta, ki je simptom razpada ostre ločnice med vsemi modernimi binarnimi opozicijami, razvoja poznega kapitalizma in njegovih (dolžniških) antagonizmov ter neoliberalnih globalizacijskih trendov. Ali nam teza o shizofrenem subjektu lahko pomaga povezati simptomatičnost simbolne povezave hektivizma in vstaj?

Poglejmo si nekaj shizofrenih umestitev v današnjem poznokapitalističnem sistemu. Na podlagi premislekov o mezdi lahko ugotovimo, da t. i. proletarec s tem, ko varčuje, postaja del Kapitala, zanj dela in upa na ustvarjanje čim večjega dobička, s čimer bi bil potencialno upravičen do višje mezde. Velika večina prebivalstva prek vključitve v bodisi zavarovalne sheme (zdravstvene, pokojninske, za primer brezposelnosti, življenjsko zavarovanje itd.) bodisi finančne sheme (varčevanje, poslovanje z vrednostnimi papirji, najem posojila itd.) avtomatično postane hkrati upnik in dolžnik, posojilojemalec in investitor. Finančni kapital se je z nezadržno hitrostjo prebil v vse pore družbene reprodukcije, shizofreniziral posameznika (razmerje zasebne vrednote–javne politične zahteve) in ga v istem zamahu naredil odgovornega za lasten brezizhodni položaj (neoliberalna individualizacija in eksternalizacija socialnih problemov). Zgornja shizofrenizacija subjekta teče po makroekonomski sistemski liniji vključitve v državo ter vpetosti v režime treh dolgov: zasebnega (ekonomija), suverenega (pravo) in družbenega (socialna država) (Lazzarato, 2011: 134–9). Radikalne ideje o zaprtju vseh bank, ki naj bi bili vampirji današnjega izkoriščevalskega poznega kapitalizma, niso brez humorja, saj popolnoma spregledajo zgoraj navedene strukturne vpetosti in posledične vplive na skupen življenjski standard.

S tega vidika vstajništvo v obliki protestirajoče multitudine (oz. subverzija strukturacije, unifikacije, linearizacije) vedno teče najprej na individualni ravni shizofrenega posameznika, ki je postavljen pred dejstvo, da so ustaljeni družbeni konsenzi v antagonističnem odnosu, prvič do vrednot posameznika samega in drugič do samih med seboj. Hkrati pa te subverzije tečejo tudi po moralni ravni, ki je konstruirala shizofrenega posameznika samega. »Sramotnost življenjskih možnosti, ki so nam ponujene, se pokaže od znotraj. Ne počutimo se zunaj dobe, nasprotno, nenehno z njo sklepamo sramotne kompromise.« (Deleuze in Guattari, 1999: 112) Pri tezi o shizofrenem subjektu ne govorimo več o klasičnih dialektičnih vpetostih v moderne binarizme, temveč za medsebojno konstituirajoče in hkrati diferencirane neskončne serije modusov bivanja, ki jih ni mogoče enosmerno moralno vrednotiti z disjunktivno-sintetično teoretično operacijo. Ker razrešitve dialektičnih mediacij ni pričakovati, se morajo shizofreni subjekti z mnogoterimi razpetostmi spopadati na vsakdanji ravni. S tega vidika dezorganizacija multitudine in njene mnogotere vstajniške zahteve v kontekstu dezorientiranega shizofrenega subjekta niti niso več tako nepredstavljiv fenomen.

Sotočja vstajništva in hektivizma se torej zarisujejo kot potrebe shizofreniziranih subjektov po iskanju prostorov in načinov boja proti imobilizacijam hegemonskih tehnik vladanja. Povedano z besedami Judith Butler (v Butler in Athanasiou, 2013: 153) so okupacije javnega (in, dodajmo, virtualnega) prostora za gibanja nedvomno ključnega pomena, vendar v nekaterih pogledih pomembnejša naloga postaja ustvarjanje, vzdrževanje in branjenje javnih prostorov. V isti sapi

pa se z Bonnie Honig (2001: 99) lahko sklicujemo tudi na Madisonovo razumevanje svobode kot na zmogljivost molarne demokracije, kjer ne gre za to, da bi bila moč dobronamernoodeljena hvaležnim subjektom, temveč si jo morajo slednji vzeti, (ponovno) razdeliti, (ponovno) uzakoniti in reartikulirati skozi množična politična dejanja. To pa se ne more dogajati samo na ravni predstavniške demokracije in oprto na nocijo klasičnega upora, ki naziva že obstoječe mesto oblasti. Smotrneje se je zateči k subverziji kot hkratnemu upor in ustvarjanju novih (mikro)realnosti. V takem kontekstu bombardiranje oblastnikov (tako javnih kot finančnih in industrijskih) z nejasnimi zahtevami dobiva ekspresionističen izraz nereduktibilne pluralnosti v družbi, obenem pa skozi okupacije (fizičnih in virtualnih) prostorov dobiva potencial za *izumljanje* solidarnostnih praks oz. predružačenje molekularnih zasnov posameznikov, ki se (kot shizofreni subjekti) hkrati *morajo* in *ne morejo* več zanesti na države in trge. Če nič drugega, se od Anonymousa lahko (na)učimo nekaj zanimivih taktik ciničnega upiranja brez pretiranega moraliziranja. V grotesko in absurd ponavljajočega se dogodka v mestu Gogi lahko interveniramo tudi s (samo)ironijo vstajniških gibanj, ki živijo (morda bi bila včasih na mestu tudi beseda podlegajo) z medijskimi in oblastnimi pacifikacijami, subjektivacijami, redukcijami in jih v isti sapi tudi sama proizvajajo/reproducirajo.

Utilizacija anonimnosti na primeru interneta in delovanja Anonymousa kot skupine, ki z roko v roki odhaja od smeri delovanja dispozitiva neoliberalne dolžniške ekonomije in pripadajočih legislativnih subjektivacijskih praks, kaže na svojevrstno pojavnost libidinalne neumnosti (Lyotard, 1993), ki temelji na izgubi identitete, zasnovane na destrukciji subjekta, ki bi bil v konvencionalnem pogledu odgovoren za svoja dejanja in besede. Morda bi bilo vredno dodati še naslednjo misel Deleuza in Guattarija (1999: 112): »Nismo odgovorni za žrtve, temveč pred njimi.« Ne samo, da produkcije shizofrenih subjektov, ki so vpeti in razpeti med antagonizme današnjega incestuozno prepletenega globalnega ekonomsko-političnega sistema, ni mogoče pripisati enemu samemu izvirnemu kreatorju, še več, prav ta anonimnež jih sili, da so za svoj položaj odgovorni sami. Ob vsej tej silni shizofrenizaciji, ki ima svoj temelj v asimetriji deleuze-guattarijevske enoglasnosti produkcije subjektivitete in ekonomije, se nam rešitve lahko zarisujejo le še na ravni sistemskih floskul: vstaje si morajo začrtati cilj prefiguracije hegemonskega diskurza neoliberalizma individualizacije, dolžništva in razpada vseh skupnostnih potez družb; boj se mora osrediniti proti diskurzivni logiki normalizacije neoliberalnih politik skozi transnacionalno zavezništvo izumljanja solidarnih in komunitarnih skupnostnih praks (nove oblike obvoznih ekonomij nepovezanih držav) na eni strani ter molekularne revolucije na individualni ravni na drugi; še posebej aktualen primer se zdi evropsko povezovanje, kjer je že podan (očitno nedotakljiv) legislativen teren za tovrstno povezovanje, vendar se v praksi še vedno lomi na izolirane nacionalne boje proti lokalnim elitam, ki smo jih večinsko lahko opazovali na vstajniških primerih Maribora in Slovenije; treba bo doseči konsenz skupnega, čeprav smo znotraj njega nereduktibilno drugačni.

Vstajništvo ni načelo teme, ki se z naše pozicije zdi najočitnejša – kako smo vsi vključeni v procese subjektivacije neoliberalnih politik in z njim povezanih dolžniških ekscesov? Prav s pojmom shizofrenega subjekta bi želeli referirati na to dimenzijo vključenosti. Morda lekcije virtualnega vstajništva in njihove anonimnosti le niso tako nerelevantne, kot se zdijo na prvi pogled. Anonymous kot desubjektivacijska živeta praksa, ki hodi nasproti ustaljenim uporabam medmrežnih tehnoloških možnosti tipa Facebook, uteleša maksimo Deleuza in Guattarija (1999: 112): »Ne manjka nam komunikacije, nasprotno, preveč je imamo: manjka nam kreacije.«

Literatura

- AUERBACH, D. (2012): *Anonymity as Culture: Treatise*. Dostopno na: http://canopycanopycanopy.com/15/anonymity_as_culture__treatise (18. november 2013).
- ABLIZ, M. (2011): *Internet Denial of Service Attacks and Defense Mechanisms*. Dostopno na: <http://people.cs.pitt.edu/~mehmud/docs/abliz11-TR-11-178.pdf> (18. november 2013).
- BELOVIČ, M. (2012): Operacija Petarda se bo nadaljevala. *Delo*, 13. februar. Dostopno na: <http://www.delo.si/novice/slovenija/operacija-petarda-se-bo-nadaljevala.html> (20. oktober 2013).
- BENNET, D., FIELDING, P. (1999): *The Net Effect: How Cyberadvocacy is Changing the Political Landscape*. Merrifield, Virginia, e-advocates Press.
- BUTLER, J., ATHANASIOU, A. (2013): *Dispossession: The Performative in the Political*. Cambridge, Malden, Polity Press.
- COLEMAN, G. (2012): *Our Weirdness is Free*. Dostopno na: http://canopycanopycanopy.com/15/our_weirdness_is_free (16. oktober 2013).
- DELEUZE, G. (2011): *Razlika in ponavljanje*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.
- DELEUZE G., GUATTARI, F. (1999): *Kaj je filozofija?* Ljubljana, Študentska založba.
- EARL, J., KIMPORT, K. (2011): *Digitally Enabled Social Change. Activism in the Internet Age*. London, the MIT Press.
- HARAWAY, J. D. (1999): *Opice, kiborgi in ženske*. Ljubljana, Študentska založba.
- HONIG, B. (2001): *Democracy and the Foreigner*. Princeton, Oxford, Princeton University Press.
- K., Š. (2012): Anonymous znova grozi Sloveniji. *RTVSLO*, 11. februar. Dostopno na: <http://www.rtvsl.si/svet/anonymous-znova-grozi-sloveniji/276612> (20. oktober 2013).
- LAZZARATO, M. (2012): *Proizvajanje zadolženega človeka: esej o neoliberalnem stanju*. Ljubljana, Maska.
- LYOTARD, J-F. (1993): *Libidinal Economy*. London. New York, Continuum.
- HARDT, M., NEGRI, A. (2009): *Commonwealth*. Massachusetts, The Belknap Press Of Harvard University Press.
- NI. Č. (2012): Anonymous razkriva premoženje cerkve. *Delo*, 22. februar. Dostopno na: <http://www.delo.si/novice/slovenija/anonymous-razkriva-premozenje-cerkve.html> (20. oktober 2013).
- TV SLOVENIJA, 1. program. (2012): Dnevnikov izbor. Ljubljana, 26. december.
- VIRILIO, P. (2007): *The Original Accident*. Cambridge, Polity Press.
- ŽIŽEK, S. (2010): *Living in the End Times*. London, New York, Verso.

156–166 David Graeber

Ali se je gibanje Occupy dejansko zrušilo kmalu potem, ko so novembra 2011 deložirali tabore?

Besedilo je prevod podpoglavja iz knjige Davida Graeberja *Democracy Project: A History, a Crisis, a Movement*. Avtor analizira elemente, ki so dejansko upočasnili dinamiko gibanja Occupy in številne napeljalno k prepričanju, da se je gibanje sesulo. Trdi, da je šlo za zgostitev več dejavnikov: nenadna sprememba policijske taktike, ki je aktivistom onemogočila, da bi oblikovali kakršno koli vrsto svobodnega javnega prostora v ameriških mestih, ne da bi jih policija takoj fizično napadla; odhod liberalnih zaveznikov, ki nove politike in policijske taktike niso hoteli več javno problematizirati; in nenadna medijska zatemnitev, ki je povzročila, da večina Američanov ni bila več obveščena o dogajanjih.

Ključne besede: gibanje Occupy, horizontalnost, policija, mediji, liberalni zavezniki.

168–176 Blaž Škerjanec

Virtualno vstajništvo

S pozicioniranjem na poststrukturalistično misel besedilo problematizira vstajništvo v Sloveniji kot pojav multitudine. Znotraj tovrstne konceptualizacije multitudine se članek obrača proti eksplikaciji hektivizma kot marginalizirane forme vstajništva in ga umešča nasproti ustaljenim uporabam internetnih socialnih omrežij. Prek kratkega pregleda hektivizma (gibanje Anonymous) tudi v Sloveniji skuša članek širiti interpretacijski doseg slovenskih vstaj in ga razširiti na problemske sklope, ki jih vpeljuje hektivizem (mediji, pravo, cenzura, lokalno/globalno, anonimnost itd.). V sklepnem delu se članek obrne proti združitvi virtualnih in realnih form vstajništva ter skozi tezo shizofrenega subjekta zarisuje osrednje točke boja globalnega alterglobalizacijskega gibanja in težav, ki so v tem kontekstu vzniknile znotraj slovenskega vstajniškega momenta.

Ključne besede: vstajništvo, hektivizem, Anonymous, shizofreni subjekt.

Blaž Škerjanec je brezposeln magister politologije.
(blaz.skerjanec@gmail.com)

177–188 Danijela Tamše

Militantno raziskovanje

Nov narativ za dekriminalizacijo vstajništva

Avtorica se v besedilu ukvarja s vprašanjem vloge, ki jo ima metodologija militantnega raziskovanja pri proizvodnji uporniških subjektivitet, konkretno z nalogo, ki naj jo militantno raziskovanje igra pri dekriminalizaciji vstajništva in vstaj zadnjega leta v Sloveniji. Izhajajoč iz teorij, ki v ospredje potenciala za politično transformacijo postavljajo proizvodnjo subjektivitet, ki skozi aktivna srečanja širijo moč, postavi tezo, da je naloga militantnega raziskovanja produkcija narativa o vstajah, ki bo njihove najmanj dobrodejne učinke spremenil v najbolj osvobodilne. Kot pokaže v sklepu, je takšno ravnanje nujno, saj si lahko le tako povrnemo pravico do samodoločanja načina upiranja, ki nam je bila odvzeta v procesu kriminalizacije vstajnikov, s tem pa tudi samega vstajništva.

Ključne besede: militantno raziskovanje, produkcija subjektivitet, potencialnost, moč, upor, vstaje, kriminalizacija.

Danijela Tamše je doktorska študentka na Fakulteti za družbene vede. Od leta 2007 je vključena v različne militantne kolektive, v katerih se ukvarja s vprašanji prekernosti, transformacij dela, produkcije vednosti in migracij. (danijela_tamse@yahoo.com)

189–197 Vesna Leskošek

Vstajništvo, revolucija in vprašanje nasilja

Avtorica se ukvarja z vidikom sprememb, ki ni pogosto v ospredju govora o socialni državi in o socialnih pravicah: z zaničljivim in sovražnim diskurzom, ki diskreditira in moralno označi tiste, ki uveljavljajo denarne socialne pravice, da bi dosegla širši družbeni konsenz o minimiziranju vloge države pri zagotavljanju teh pravic. Namen moralne diskreditacije revnih je ustvariti ozračje, v katerem se zdi oteževanje dostopa do pravic moralno

156–166 David Graeber

Why Did the Movement Appear to Collapse so Quickly after the Camps Were Evicted in November 2011?

The text is a translation of a subchapter from David Graeber's book *Democracy Project: A History, a Crisis, a Movement*. The author analyses what slowed down the movement Occupy Wall Street, and led so many to believe the movement was collapsing. He argues that it was unhappy concatenation of several factors: the sudden change in police tactics, which made it impossible for activists to create any sort of free public space in an American city without being immediately physically assaulted by police; the abandonment by movement's liberal allies who made no effort to make a public issue of this new policy; and a sudden media blackout, that which ensured most Americans had no idea any of this was even happening.

Keywords: Occupy movement, horizontality, police, media, liberal allies

168–176 Blaž Škerjanec

Virtual Insurgencies

This contribution problematizes uprisings in Slovenia by positioning itself on a poststructuralist concept of the multitude. Within such a conceptualization, the article attempts to explicate hacktivism as a marginalized form of the insurgency movement and juxtaposes it to the mainstream uses of virtual social networks. While conducting a short overview of hacktivism (the Anonymous movement), which includes Slovenian cases, the article tries to broaden the interpretative reach of the Slovenian uprisings by addressing a cluster of problems that are being introduced by the emergence of hacktivism (media, law, censorship, local/global, anonymity, etc.). In its last part, the contribution focuses on presenting a confluence of virtual and real forms of insurgencies. In addition, the article introduces the hypothesis of the schizophrenic subject with the help of which it attempts to sketch out some focal points of the global alterglobalization struggles and issues that simultaneously emerge in the context of the Slovenian insurgency movement.

Keywords: uprisings, hacktivism, Anonymous, schizophrenic subject

Blaž Škerjanec is an unemployed master of political science. (blaz.skerjanec@gmail.com)

177–188 Danijela Tamše

Militant Research

A New Narrative for a Decriminalisation of Uprisings

The author emphasizes the role of militant methodology in the production of subjectivity, focusing chiefly on the part that the militancy ought to play in the process of decriminalizing uprisings over the last year in Slovenia. The paper draws mainly from theories that regard the production of subjectivities in the empowering and active encounters as the principal ground for political transformation. Following these theses, the author suggests that the task of militant research is to produce such a narrative that could change even the least gratifying and joyful effects of the uprisings, transmuting them to the effects of liberation. In conclusion, the author stresses the necessity of this approach, arguing that this is the only way to reappropriate the right to self-determination in the political acts of revolt that had been taken away from us and criminalized.

Keywords: militant research, the production of subjectivity, potentiality, potentia, resistance, uprisings, criminalization

Danijela Tamše is a PhD student at the Faculty of Social Science, University of Ljubljana. Since 2007, she has been part of various militant collectives, which are involved in research of precariousness, transformation of work, production of knowledge, and migration. (danijela_tamse@yahoo.com)